

ЕКОНОМІЧНИЙ ЗМІСТ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ЯК ОБ'ЄКТУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Хлікей А.С.

Селіванова Н.М., к.е.н., доцент

Одеський національний політехнічний університет, м. Одеса

Оскільки діяльність кожного підприємства передбачає наявність засобів виробництва і відповідних матеріальних умов, вони є одним з найважливіших елементів продуктивних сил, головним елементом матеріально-технічної бази. Ефективність використання основних засобів залежить від організації, своєчасного одержання надійної і повної обліково-аналітичної інформації. У цьому зв'язку зростає роль та значення обліку, аудиту та аналізу як одних з найважливіших функцій управління. При цьому облік основних засобів в останній час дещо ускладнився, а ряд проблем негативно впливають на процес управління виробництвом, знижуючи ефективність використання основних засобів.

З виникненням бухгалтерського обліку, вчені почали застосовувати поняття «основні засоби» та «основні фонди». Прийнято вважати, що термінами «основні фонди» і «основні засоби» визначено одні й ті самі об'єкти, проте перший із термінів використовується в податковому законодавстві, а другий використовується в бухгалтерському обліку. До 2011 року в податковому законодавстві використовувалося поняття «основні фонди», яке було частково ліквідовано шляхом заміни на «основні засоби» в п'ятому розділі «податок на прибуток». Що ж до інших податків, то поняття «основні фонди» залишилось. Однак, в економічній теорії термін «основні фонди» почали використовувати задовго до появи в Україні податкового обліку. Таким чином, вважають, що одним з перших визначень терміну «основні фонди» є висловлювання А. Сміта про те, що «фондом є будь-яке накопичення продуктів землі і промислової праці. Фонд буде капіталом лише в тому випадку, якщо він приносить власнику дохід чи прибуток» [1]. Отже, А. Сміт визначав фонди як матеріальну основу для утворення капіталу. Іншим є енциклопедичне визначення основних фондів, сформульоване за радянських часів, як «сукупності засобів соціального виробництва, що використовуються більше одного виробничого циклу і поступово переносять свою вартість на створюваний продукт». Стосовно сутності основних засобів сучасні зарубіжні економісти вважають їх засобами, які мають значний термін експлуатації, використовуються підприємством та придбаються не з метою їх наступного перепродажу. Тобто основна увага акцентується на довгому терміні використання, а також на тому, що основними засобами активи стають лише з моменту введення в експлуатацію. Крім того, цікавим, на наш погляд, є відсутність будь-яких посилань на те, що ці засоби зношуються і їх вартість втрачається поступово. Враховуючи вищесказане, ми вважаємо дане визначення дещо поверхневим і неповним. Отже, з аналізу поглядів вчених, бачимо що переважна частина науковців взяли за основу закріплене законодавством визначення, що наводиться в П(С)БО 7 «Основні засоби».

Згідно П(С)БО 7 «Основні засоби» – матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або поставки товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний термін корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік) [2].

У економічній практиці існують різні підходи до визначення поняття «Основні засоби», деякі з них представлені в табл. 1.

Порівняльна характеристика поняття «основних засобів»

Автор	Визначення основних засобів
1	2
Сухарський В.С.[3]	Основні засоби (основні фонди) – це засоби праці виробничого і невиробничого призначення (будівлі, споруди, машини, передавальні пристрої, інвентар і т.п.), що беруть участь у процесі виробництва в продовж багатьох циклів, зберігаючи при цьому свою натуральну форму, і поступово (в міру зношення) переносять свою вартість на вироблену продукцію
Бондарчук В.В. [4]	Основні засоби – матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально–культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік)
Кузнєцов В., Михайленко О. [5]	Основні засоби – матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх в процесі виробництва чи поставки товарів, надання послуг, здачі в оренду іншим особам чи для здійснення адміністративних і соціально–культурних функцій, очікуваний строк корисного використання яких більше одного року (чи операційного циклу, якщо він перевищує рік)
Малюга Н.М., Зеленіна О.О. [6]	Основні засоби – сукупність засобів праці, які функціонують у сфері матеріального виробництва в незмінній натуральній формі протягом тривалого часу та переносять свою вартість на заново створений продукт частинами в міру їх зношення
Борисов А.Б. [7]	Основні засоби – засоби праці виробничого та невиробничого призначення. Характерною особливістю ОЗ, є участь в процесі виробництва тривалий час, в перебігу багатьох циклів, при збереженні основних властивостей і первинної форми, при цьому поступове зношування і їх вартість переносяться на продукцію, що виготовляється
Михайлов М.Г. [8]	До основних засобів належать матеріальні активи, які використовуються установою багаторазово і безперервно в процесі виконання основних функцій, надання послуг, строк корисного використання яких більше одного року і вартість яких без податку на додану вартість та інших платежів перевищує 1000 гривень за одиницю (комплект)
Бутинець Ф.Ф. та ін.. [9]	Основні засоби – матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він перевищує один рік)
Бабаєв Ю. А., Вашків П.Г. [10]	Основні засоби – це частина майна, використовувана як засоби праці при виробництві продукції, виконанні робіт або наданні послуг або для управління організацією протягом періоду, що перевищує 12 місяців, або звичайний операційний цикл, якщо він перевищує 12 місяців.

Продовження таблиці 1

1	2
Панчук Л.В. [11]	Основні засоби – сукупність матеріально-суттєвих цінностей, діючих в натуральній формі і протягом як матеріального виробництва, так і в невиробничій сфері.
Фамінський І. П. [12]	Основний капітал, основні засоби, основні фонди – сума капіталу, вкладеного в сукупність матеріально-речових об'єктів і цінностей, що використовуються в процесі виробництва для впливу на предмети праці і їх перетворення в придатні до споживання продукти. Основний капітал приймають участь в багатьох циклах виробництва, служить протягом довгого часу й переносить свою вартість на вартість вироблених з його допомогою товарів поступово, по мірі зносу шляхом нарахування амортизації.
Сопко В. В., Карев В. [13]	Основні засоби – засоби праці, що експлуатуються довше ніж один рік і мають вартість понад встановлений ліміт; виняток становить лабораторне обладнання, повністю і багаторазово беруть участь у процесі виробництва; переносять свою вартість на готову продукцію частинами, по мірі зносу.
Бабяк Н. Д. [14]	Основні засоби – засоби праці, що є матеріально-речовими елементами, грошовим вираженням яких є основні виробничі і невиробничі фонди.

На підставі проведеного аналізу наукової літератури можна зробити висновок, що більшість авторів під «основними засобами» розуміють матеріальні активи підприємства. Деякі автори ототожнюють поняття «основні засоби» та «основні фонди» відзначаючи, що вони є засобами праці які використовуються у виробництві протягом тривалого часу. Інші автори вважають, що основні засоби – це матеріальні активи, які використовуються лише у виробничому процесі, тобто більш ні на що вони впливу не мають, а це є невірним тлумаченням, адже основні засоби використовуються підприємством у всій його господарської діяльності. Всі джерела вказують на те, що основні засоби мають використовуватися тривалий час (а саме більше одного року або одного операційного циклу).

Література

1. Омельченко О.Ю. Облік основних засобів і операцій по їх оподаткуванню: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.06.04 «Бухгалтерський облік, аналіз і аудит»/ О.Ю. Омельченко – К., 2006. – 23 с.
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 27.04.2000 N92 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://buhgalter911.com/>
3. Сухарський В.С. Економічний словник – довідник / В.С. Сухарський. – Т.: Богдан, 2002 – 56 с.
4. Бондарчук В.В. Засоби виробництва: економічні поняття та їх місце в системі бухгалтерського обліку / В.В. Бондарчук // Вісник ЖДТУ. Серія: економічні науки. – 2010. – № 3 (53). – С. 34–39.
5. Кузнецов В., Михайленко О. Великий словник бухгалтера / В. Кузнецов, О. Михайленко. – [2-ге вид., перероб. і доп.]. – Х.: Фактор, 2005. – 32 с.
6. Малюга Н.М. Об'єкти бухгалтерського обліку згідно з Планом рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємства і організацій: словник / Н.М. Малюга, О.О. Зеленіна. – Житомир : ЖДТУ, – 2009. – 56 с.

7. Борисов А.Б. Большой экономический словарь / А.Б. Борисов.– М.: Книжный мир, 2009. – 894 с.
8. Михайлов М.Г. Бухгалтерський облік в бюджетних установах: навчальний посібник / М.Г. Михайлов. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 15 с.
9. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: підруч. / Ф.Ф.Бутинець, А.М.Герасимович, Н.М.Малюга. – Житомир : ПП "Рута", 2009. – 912 с.
10. Бабаєв Ю. А.Теорія бухгалтерського обліку / Ю. А. Бабаєв, П.Г. Вашків. – К. : Вища школа, 2007. – 692 с.
11. Панчук Л.В. Економічна сутність основних засобів, їх класифікація та оцінка / Л.В. Панчук // Формування ринкової економіки. – 2014. – № 5. – С. 513 – 521.
12. Фаминский И. П. Внешнеэкономический толковый словарь / И.П. Фаминский. – М. : ИНФРА-М, 2008. – 512 с
13. Сопко В. Деякі питання термінології та класифікації засобів праці / В. Сопко, В. Карєв // Бухгалтерський облік і аудит. – 2013. – №3. – С. 11– 15.
14. Бабяк Н. Д. Амортизаційна політика підприємства на сучасному етапі реформування економіки України / Н. Д. Бабяк // Теорія і практика перебудови економіки. – 2009. – №10. – С. 61–64.